

Standardy wymagań – Historia i społeczeństwo. Historia wokół nas. Klasa 4

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
CZĘŚĆ I. POZNAJĘ HISTORIĘ									
<p>1. O czym mówi nam historia?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Historia jest nauką o dziejach. 2. W dziejach było wiele epok. 3. Czym zajmuje się historyk? 4. Czym jeszcze będziemy zajmować się na lekcjach historii? 	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • historia jako nauka zajmująca się badaniem przeszłości • historia jako dzieje • podział dziejów na epoki – prehistoria, starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność • czym zajmuje się historyk • nauki wspomagające historię – chronologia, archeologia, genealogia, numizmatyka, heraldyka • przeszłość, tradycja, badanie przeszłości na podstawie źródeł historycznych, praca historyka, epoki historyczne, czasy prehistoryczne, prehistoria, czasy historyczne 	<p><u>8. Historia jako dzieje.</u> Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości; 2) wyjaśnia, na czym polega praca historyka. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się historia • wymienia co najmniej dwie nauki wspomagające historię • wyjaśnia pojęcia: dawno, przeszłość 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: tradycja, epoka, prehistoria, historia, cywilizacja • wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność • wyjaśnia różne znaczenia pojęcia historia – nauka zajmująca się badaniem przeszłości i historia jako wszystkie wydarzenia, które kiedyś się działy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady nauk wspomagających historię (chronologia, numizmatyka, archeologia, genealogia, heraldyka) i wyjaśnia, czym się zajmują • wyjaśnia, czym zajmuje się historyk – badaniem źródeł pisanych • wyjaśnia różnicę pomiędzy prehistorią i historią • wyjaśnia, jakie znaczenie miało wynalezienie pisma • wyjaśnia potrzebę znajomości historii 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i wskazuje na osi czasu w kolejności chronologicznej epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność • wyjaśnia, że epoki historyczne składają się na całość dziejów • wyjaśnia znaczenie tradycji dla ciągłości historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • własnymi słowami wyjaśnia, dlaczego historię nazywamy nauczycielką życia • wyjaśnia, że każda nowa epoka rozpoczyna się na skutek jakiegoś wielkiego odkrycia albo wydarzenia, takiego np., jak opanowanie przez ludzi umiejętności postugiwania się ogniem, wynalezienie pisma czy narodziny Chrystusa • wyjaśnia znaczenie tradycji dla ciągłości historycznej 	1
<p>2. Co to jest czas i jak go mierzymy?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kiedy nie było zegarka. 2. Czas w historii. 3. Do czego służy oś czasu? 4. Jak obliczyć czas w historii, czyli trochę matema- 	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń • czasomierze • kalendarze 	<ul style="list-style-type: none"> • sposoby mierzenia czasu – zegar słoneczny, klepsydra • jednostki czasu w historii – era, tysiąclecie, wiek, półwiecze • oś czasu • obliczanie czasu pomiędzy wydarzeniami • kalendarz księży- 	<p><u>1. Chronologia historyczna.</u> Uczeń posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego: okres p.n.e., n.e., tysiąclecie, wiek, rok; przyporządkowuje fakty historyczne datom; oblicza upływ czasu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, do czego służy oś czasu • wymienia sposoby mierzenia czasu używane przez człowieka (klepsydra, zegar słoneczny, zegar mechaniczny itp.) • podaje, ile lat 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak działała klepsydra i zegar słoneczny • na podstawie daty, wskazuje wiek, w jakim miało miejsce wydarzenie • wyjaśnia skróty – p.n.e. i n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się osią czasu, lokalizuje daty na osi czasu • określa wiek i jego połowę • szereguje wydarzenia w czasie, oblicza czas między wydarzeniami 	<ul style="list-style-type: none"> • swobodnie posługuje się osią czasu • podaje, ile dni ma kalendarz gregoriański, kiedy i przez kogo został wprowadzony oraz co oznacza, że rok jest przestępny 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnicę pomiędzy kalendarzem księżycowym i kalendarzem słonecznym 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
tyki. 5. Długa droga do powstania kalendarza.		<ul style="list-style-type: none"> • coby i słoneczny • chronologia • czasy przed naszą erą, czasy naszej ery, tysiąclecie, wiek, pierwsza połowa wieku, druga połowa wieku 	między wydarzeniami historycznymi i umieszcza je na linii chronologicznej; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością	<ul style="list-style-type: none"> • liczy wiek i półwiecze • wyjaśnia, że stulecie oznacza 100 lat, czyli wiek 		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się chronologia • wyjaśnia pojęcia: wiek, tysiąclecie, półwiecze 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie wydarzenie posłużyło do podziału czasu na wydarzenia przed naszą erą i wydarzenia naszej ery • wyjaśnia pojęcia: era, mit • wyjaśnia pojęcia: wiek, tysiąclecie, półwiecze • wskazuje na osi czasu narodziny Chrystusa, czasy przed naszą erą i czasy naszej ery 		
3. Źródła historyczne opowiadają nam o przeszłości 1. Bez źródła ani rusz. 2. Co to jest źródło historyczne? 3. Jakie znamy źródła historyczne? 4. Jak chronimy bezcenne źródła historyczne? 5. Różnorodne przekazy o życiu ludzi – dawniej i dziś.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń • źródła historyczne, np. kronika szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> • źródło historyczne – ślad działalności człowieka pozostawiony w przeszłości • rodzaje źródeł historycznych: źródła materialne i niematerialne, pisane i niepisane • pojęcia: źródło historyczne, zabytek, archeologia, eksponat, muzeum, skansen • źródła pisane: listy, kroniki, roczniki, pamiętniki • znaczenie archeologii w odkrywaniu i badaniu materialnych źródeł historycznych • muzeum jako miejsce gromadzenia 	8. Historia jako dzieje. Uczeń: 3) podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykład znanemu mu muzeum • podaje przykłady źródeł historycznych • rozróżnia podział źródeł historycznych na materialne i niematerialne 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest źródło historyczne • wymienia przykłady źródeł pisanych (kronika, roczniki, pamiętniki) • wymienia przykłady źródeł materialnych (naczynia, broń, budowle) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: rocznik, kronika • opisuje, czym zajmują się muzea, archiwa i skanseny • wyjaśnia, na czym polega praca historyka 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje źródeł historycznych przechowywanych w archiwach, muzeach i skansenach • podaje przykłady informacji, jakie możemy zdobyć korzystając ze źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego zabytki i źródła historyczne należy chronić i zabezpieczać przed zniszczeniem • omawia znaczenie odkrycia grobowca Tutenchamona i podaje przykłady znalezionych tam przedmiotów 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
		<ul style="list-style-type: none"> i przechowywania pamiątek z przeszłości • skansen jako miejsce gromadzenia dawnych budynków wiejskich i ich wyposażenia 							
4. Do czego służy mapa? 1. O pewnym ważnym pytaniu. 2. Jak czytać mapę? 3. Co widać na mapach i planach?	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń • mapa historyczna • mapa geograficzna • plan 	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie mapy w poznawaniu miejsca wydarzeń • kartografia – nauka rysowania map • jak czytamy mapę i plan – tytuł mapy, legenda mapy • rodzaje map – geograficzne, polityczne, tematyczne, historyczne • plan miejscowości, przebiegu wydarzenia • atlas historyczny 	II. Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń odpowiada na proste pytania postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji.	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje tytuł i legendę mapy • odczytuje proste informacje z mapy przy pomocy nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, do czego historykowi potrzebna jest mapa • wyjaśnia, co to jest legenda mapy • wyjaśnia, czym jest plan miasta lub jakiegoś wydarzenia • opisuje, czym zajmuje się kartograf 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia różnice pomiędzy mapą historyczną a mapą geograficzną • odczytuje proste informacje z mapy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykładowe informacje, jakie historyk może wyczytać z mapy • wymienia rodzaje map – historyczna, polityczna, geograficzna • wyjaśnia pojęcie: kartografia 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie posługuje się mapą historyczną 	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – POZNAJĘ HISTORIĘ	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	1. O czym mówi nam historia? 2. Co to jest czas i jak go mierzymy? 3. Źródła historyczne opowiadają nam o przeszłości. 4. Do czego służy mapa?	• jw.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się historia i na czym polega praca historyka • podaje przykłady nauk wspomagających historię • wyjaśnia, do czego służy oś czasu • wymienia co najmniej jedno muzeum • wskazuje tytuł i legendę mapy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: tradycja, epoka, prehistoria, cywilizacja, • wyjaśnia różne znaczenia słowa historia – historia jako nauka i historia jako przeszłość, to co się wydarzyło • określa wiek na podstawie daty rocznej • wyjaśnia skróty: n.e. i p.n.e. • wymienia przykłady źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: wiek, tysiąclecie, rocznik, kronika • wyjaśnia, na czym polega praca historyka • wymienia nauki wspomagające historię (chronologia, numizmatyka, archeologia, genealogia, heraldyka) • wymienia różnice między prehistorią i historią i wyjaśnia, jakie znaczenie miało wynalezienie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: mit • posługuje się osią czasu • wyjaśnia, jakie wydarzenie posłużyło do podziału czasu na wydarzenia przed naszą erą i wydarzenia naszej ery • wyjaśnia pojęcie: kartografia • wymienia co najmniej jedno znane mu muzeum i skansen 	<ul style="list-style-type: none"> • własnymi słowami wyjaśnia, dlaczego historię nazywamy nauczycielką życia • uzasadnia, dlaczego zabytki i źródła historyczne należy chronić i zabezpieczać przed zniszczeniem • samodzielnie posługuje się mapą historyczną 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje informacje z legendy mapy 	<p>pisma</p> <ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo umieszcza daty na osi czasu • odczytuje proste informacje z mapy • wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy mapą historyczną a polityczną • wyjaśnia, czym zajmują się muzea i skanseny 			
CZEŚĆ II. ŚWIAT WOKÓŁ NAS									
<p>5. Kim jestem, czym się różnię od innych?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co to jest osobowość i o czym nam mówi? 2. Nasze podobieństwo jest widoczne mimo różnic między nami. 3. Czego uczymy się od innych? 4. Tacy jesteśmy, czyli nasze cechy osobiste. 5. Każdy jest osobą. 	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • osobowość człowieka • cechy biologiczne, osobiste i społeczne każdego człowieka • tolerancja jako poszanowanie odmienności innych osób • odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka • uprzejmość jako wzorzec zachowania będący przejawem szacunku dla innych 	<p><u>1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym.</u></p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyjaśnia, w czym wyraża się odmienność i niepowtarzalność każdego człowieka; 2) podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania; 3) wyjaśnia, w czym przejawia się uprzejmość i tolerancja; 4) podaje przykłady konfliktów między ludźmi i proponuje sposoby ich rozwiązania. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy osobiste i społeczne człowieka • wymienia podstawowe potrzeby człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest osobowość człowieka • rozróżnia cechy osobiste i społeczne człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje siebie z innymi – wskazuje podobieństwa i różnice z grupą rówieśników • wyjaśnia, co znaczy, że osobowość człowieka jest niepowtarzalna • odróżnia dobro od zła 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznacza, że ludzie powinni być tolerancyjni wobec innych • wyjaśnia, czego uczymy się od innych • podaje przykłady pozytywnych i negatywnych zachowań 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie savoir-vivre • tłumaczy, na czym polega różnica między tolerancją a obojętnością wobec drugiego człowieka 	1
<p>6. Społeczeństwo, rodzina, szkoła</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Społeczeństwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • społeczeństwo, w którym żyjemy • rodzina i jej znaczenie 	<p><u>1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym.</u></p> <p>Uczeń:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia prawa i obowiązki członków rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie: społeczeństwo • wymienia za- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie wartości przekazuje nam szkoła 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się w szkole samorząd 	<ul style="list-style-type: none"> • własnymi słowami przedstawia swoje miejsce w społeczeństwie, 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
2. Rodzina. 3. Nasze potrzeby. 4. Koledzy i przyjaciele. 5. W klasie i na szkolnym korytarzu. 6. Moje prawa.		<p>w wychowaniu dzieci</p> <ul style="list-style-type: none"> • prawa i obowiązki poszczególnych członków rodziny • rola rówieśników w rozwoju i poznawaniu świata • szkoła i jej znaczenie dla przekazywania wiedzy i wychowania dzieci • samorząd uczniowski i jego znaczenie w życiu szkoły • prawa dziecka, prawa i obowiązki ucznia • postępowanie sprawiedliwe, uprzejmość, tolerancja, sprawiedliwość • przyjaźń, wiedza, wartości 	<p>2) podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka oraz sposoby ich zaspokajania;</p> <p>3) wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny;</p> <p>5) charakteryzuje społeczność szkolną z uwzględnieniem swoich praw i obowiązków;</p> <p>6) podaje przykłady działań samorządu uczniowskiego w swojej szkole;</p> <p>7) tłumaczy, odwołując się do przykładów, na czym polega postępowanie sprawiedliwe.</p> <p><u>4. Państwo.</u> Uczeń: 4) omawia wybrane prawa dziecka i podaje, gdzie można się zwrócić, gdy są one łamane.</p> <p><u>V. Współdziałanie w sprawach publicznych.</u> Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka • wymienia prawa dziecka i prawa ucznia • odróżnia postępowanie sprawiedliwe od niesprawiedliwego 	<p>dania samorządu uczniowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zachowania rówieśników, które mogą mieć wpływ na zachowanie innych • podaje proste przykłady uprzejmości i tolerancji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznacza, że rodzice są naszymi pierwszymi nauczycielami • podaje przykłady działalności samorządu uczniowskiego w szkole 	<p>uczniowski i jaki ma wpływ na życie szkoły</p> <ul style="list-style-type: none"> • odróżnia i charakteryzuje różne potrzeby człowieka • wymienia instytucje zajmujące się ochroną praw dziecka 	<p>odpowiada na pytanie, jakie ma prawa i obowiązki (jako syn/córka, uczeń, obywatel)</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie zaspokajania podstawowych i wyższych potrzeb w życiu człowieka dla jego intelektualnego i emocjonalnego rozwoju 	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
7. Skąd mój ród, moje korzenie? 1. Co kryją pamiątki rodzinne? 2. Opowieści prababci. 3. Drzewo genealogiczne obrazem historii naszego rodu. 4. Historia nazwiska.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • pamiątki rodzinne jako świadectwo naszej przeszłości • opowieści rodzinne przekazywane ustnie przez dziadków • drzewo genealogiczne – graficzne przedstawienie rodu i rodowodu • genealogia jako nauka zajmująca się badaniem więzi rodzinnych • pochodzenie nazwisk • kultywowanie tradycji 	<p>1. Refleksja nad sobą i otoczeniem społecznym.</p> <p>Uczeń:</p> <p>3) wyjaśnia znaczenie rodziny w życiu oraz wskazuje przykłady praw i obowiązków przysługujących poszczególnym członkom rodziny;</p> <p>4) wyraża opinię na temat kultywowania tradycji i gromadzenia pamiątek rodzinnych.</p> <p><u>I. Chronologia historyczna.</u></p> <p>Uczeń posługuje się podstawowymi określeniami czasu historycznego; dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością.</p> <p><u>II. Analiza i interpretacja historyczna.</u></p> <p>Uczeń pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje; stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rysuje swój rodowód (najbliższej rodziny) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady pamiątek rodzinnych • wyjaśnia pojęcie: genealogia • rozumie znaczenie pamiątek w kultywowaniu przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje definicję pojęcia: genealogia • wyjaśnia pojęcie: ród • krótko omawia własnymi słowami, jaką wartość historyczną mają pamiątki rodzinne 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, skąd się wzięły nazwiska • podaje, jakie informacje przydatne historykowi możemy uzyskać od dziadków • rysuje uproszczone drzewo genealogiczne swojego rodu 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje pochodzenie nazwisk: Kowalski, Młynarski, Górski • formułuje pytania, jakie można zadać świadkowi ważnego wydarzenia historycznego 	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	5. Kim jestem, czym się różnię od innych?	• jw.	• wymienia cechy osobiste i społeczne	• wyjaśnia, czym jest osobowość człowieka	• wyjaśnia, na czym polega niepowtarzalność	• wyjaśnia, co to jest tolerancja	• wyjaśnia, czym jest tolerancja	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
WIADOMOŚCI – ŚWIAT WOKÓŁ NAS		6. Społeczeństwo, rodzina, szkoła. 7. Skąd mójród, skąd moje korzenie?		<p>człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe potrzeby człowieka wie, że istnieją prawa dziecka rysuje swój rodowód (najbliższej rodziny) 	<p>ka</p> <ul style="list-style-type: none"> odróżnia cechy osobiste od cech społecznych człowieka wyjaśnia pojęcie: społeczeństwo wie, czym zajmuje się w szkole samorząd uczniowski podaje przykłady pamiątek rodzinnych 	<p>ność każdego człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: genealogia, ród omawia wartość historyczną pamiątek rodzinnych 	<p>zajmuje się w szkole samorząd uczniowski i jaki ma wpływ na życie szkoły</p> <ul style="list-style-type: none"> wie, skąd się wzięły nazwiska rysuje uproszczone drzewo genealogiczne swojego rodu 	<p>a obojętnością wobec drugiego człowieka</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje pochodzenie nazwiska: Kowalski, Młynarski, Górski 	
CZĘŚĆ III. MOJA MAŁA OJCZYZNA, MÓJ KRAJ									
<p>8. Legendy i historia mojego miasta i regionu</p> <ol style="list-style-type: none"> Miejsca i ludzie. Mała ojczyzna. Jak można opisać swoją małą ojczyznę? Historia, historia... Symbole lokalne. Co powiedzieliby nam nasi przodkowie? Tam, gdzie żyjemy i gdzie mieszkamy – regiony. Co mówią ludzie? 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń mapa najbliższej okolicy, miasta 	<ul style="list-style-type: none"> regiony Polski mała ojczyzna jako miejsce, w którym żyjemy legenda – opowieść zawierająca elementy fantastyczne zabytki – świadectwo historii danej miejscowości tradycja i obyczaje – wartości przekazywane z pokolenia na pokolenie różnorodność regionów historyczno-geograficznych w Polsce i ich charakterystyka gwara jako odmiana języka, którą posługuje się ludność danego regionu 	<p><u>2. „Mała Ojczyzna”</u> Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> opisuje swoją „małą Ojczyznę”, uwzględniając tradycję historyczno-kulturową i problemy społeczno-gospodarcze; zbiera informacje o rozmaitych formach upamiętnienia postaci i wydarzeń z przeszłości „małej Ojczyzny”; wskazuje na mapie miejscowości siedzibę władz lokalnych i na przykładach omawia zakres ich działań. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie: legenda wskazuje na mapie region swojego zamieszkania i jego stolicę 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie i wymienia co najmniej trzy regiony Polski i podaje ich stolice wymienia legendy związane z początkiem państwa polskiego wyjaśnia, czym jest gwara podaje co najmniej trzy przykłady potraw regionalnych wymienia co najmniej dwa przykłady tańców regionalnych podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których po- 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie: mała ojczyzna podaje przykłady potraw regionalnych opowiada o swoim regionie jako o małej ojczyźnie podaje genezę symboli lokalnych wyjaśnia, skąd się wzięły herby podaje nazwę najbliższego muzeum regionalnego 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada o swoim regionie jako o małej ojczyźnie odszukuje w różnych źródłach i przedstawia informacje dotyczące swojej miejscowości/regionu podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą podaje genezę symboli lokalnych wyjaśnia, skąd się wzięły herby wymienia, jakie obyczaje i tradycje składają się na 	<p>1</p>	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<p>chodzą</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady informacji na temat zwyczajów i tradycji, jakie mogą nam przekazać nasi dziadkowie 		folklor (twórczość artystyczna, baśnie, legendy, przysłowia, rzeźbiarstwo, muzyka, tańce, potrawy regionalne)		
<p>9. Polska – moja ojczyzna</p> <p>1. Ojczyzna jest wspólna. 2. Tam, gdzie żyjemy i gdzie mieszkamy. 3. Stolica Polski. 4. Nasze najważniejsze symbole. 5. Hymn narodowy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń • mapa 	<ul style="list-style-type: none"> • Polska, nasza ojczyzna • Polska i jej miejsce w Europie – położenie geograficzne, sąsiedzi • mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • Warszawa jako stolica państwa i siedziba władz państwowych, sejm i senat • symbole państwowe – flaga, godło, hymn państwowy • święta państwowe 	<p><u>3. Ojczyzna.</u> Uczeń:</p> <p>1) wymienia i tłumaczy znaczenie najważniejszych świąt narodowych, symboli państwowych i miejsc ważnych dla pamięci narodowej; 2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski; 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące w Polsce</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie i wymienia sąsiadów Polski • wymienia polskie symbole narodowe • wymienia polskie święta narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie ojczyzny • wymienia co najmniej trzy mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • wyjaśnia, co oznacza, że język polski jest naszym językiem urzędowym • wymienia polskie święta narodowe, podaje ich daty • wykonuje hymn Polski • podaje imię i nazwisko autora słów Mazurka Dąbrowskiego • wyjaśnia, że autor melodii nie jest znany • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • podaje, gdzie znajdują się siedziby polskiego parla- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie polskich symboli narodowych • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega stołeczny charakter Warszawy • wyjaśnia, dlaczego w wielu miejscowościach znajduje się ulica Warszawska • wymienia dawne stolice Polski (Gniezno, Kraków) 	1	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – MOJA MAŁA OJCZYŻNA, MÓJ KRAJ	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	8. Legendy i historia mojego miasta i regionu. 9. Polska – moja ojczyzna.	• jw.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia legendy związane z początkiem państwa polskiego • wymienia co najmniej trzy regiony Polski • wskazuje na mapie region, w którym mieszka • wskazuje na mapie i wymienia sąsiadów Polski • wymienia polskie symbole narodowe • wymienia polskie święta narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie i wymienia co najmniej trzy regiony Polski i podaje ich stolice • wyjaśnia pojęcie legendy • wyjaśnia, czym jest gwara • podaje co najmniej trzy przykłady potraw regionalnych • wymienia co najmniej dwa przykłady tańców regionalnych • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą • wyjaśnia pojęcie ojczyzny • wymienia co najmniej trzy mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • wyjaśnia, co oznacza, że język polski jest naszym językiem urzędowym • wymienia polskie święta narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie: mała ojczyzna • podaje przykłady potraw regionalnych • opowiada o swoim regionie, jako o małej ojczyźnie • podaje genezę symboli lokalnych • wyjaśnia, skąd się wzięły herby • zna i wyjaśnia pochodzenie polskich symboli narodowych • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada o swoim regionie, jako o małej ojczyźnie • odszukuje w różnych źródłach i przedstawia informacje dotyczące swojej miejscowości/regionu • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą • podaje genezę symboli lokalnych • wyjaśnia, skąd się wzięły herby • wymienia, jakie obyczaje i tradycje składają się na folklor (twórczość artystyczna, baśnie, legendy, przysłowia, rzeźbiarstwo, muzyka, tańce, potrawy regionalne) • wyjaśnia, na czym polega stołeczny charakter Warszawy 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, co dla niego oznacza pojęcie małej ojczyzny, jakie miejsce uznaje za swoją małą ojczyznę • opowiada o okolicznościach powstania polskiego hymnu narodowego 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<ul style="list-style-type: none"> • i podaje ich daty • wykonuje hymn Polski • podaje imię i nazwisko autora słów Mazurka Dąbrowskiego • wyjaśnia, że autor melodii nie jest znany • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • podaje, gdzie znajdują się siedziby polskiego parlamentu i prezydenta 		wymienia dawne stolice Polski (Gniezno, Kraków)		
CZĘŚĆ IV. OPOWIEŚCI O LUDZIACH, LEGENDACH I HISTORII									
10. Jak żyli nasi pra-przodkowie – myśliwi i rolnicy 1. Nasi praprzodkowie. 2. Jak żyli? Co robili? 3. Od koczownika do rolnika, no i co z tego wynika.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • ewolucja człowieka w prehistorii • życie codzienne ludzi pierwotnych • pierwsze narzędzia i broń • koczowniczy tryb życia • zmiana trybu życia z koczowniczego na osiadły • powstanie rolnictwa – odkrycie zasad uprawy zbóż i hodowli zwierząt • osiadły tryb życia 	Temat spoza PP 1. Uczeń dostrzega związki teraźniejszości z przeszłością.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zwierzęta udomowione przez człowieka • wymienia pierwsze narzędzia używane przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady narzędzi wytwarzanych przez ludzi pierwotnych • wyjaśnia, w jaki sposób odkrycie uprawy zboża zmieniło sposób życia ludzi pierwotnych • wyjaśnia, do czego służyły żarna • wymienia produkty, które stanowiły pożywienie człowieka pierwotnego, wyjaśnia, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia tacińskie określenie homo sapiens • wyjaśnia, na czym polegało epokowe wydarzenie, jakim było opanowanie przez człowieka ognia • wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystywał mięso, skórę i kości zabitych zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak przebiegała ewolucja człowieka, jak zmieniała się jego postawa i mózg 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie koczownicze z życiem osiadłym ludzi • wyjaśnia, dlaczego zmiana trybu życia ludzi z koczowniczego na rolniczy miała bardzo duże znaczenie dla rozwoju ludzkości 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					w jaki sposób człowiek je zdobywał • przedstawia zajęcia ludzi pierwotnych				
11. Biskupin – pradawna osada nad jeziorem 1. O tym, że każdy, kto umie patrzeć, może być odkrywcą. 2. Życie w grodzie nad jeziorem. 3. Co się stało z Biskupinem?	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	• odkrycie osady w Biskupinie • wygląd osady warownej • życie codzienne i zajęcia mieszkańców Biskupina • Biskupin – jako jedno z najważniejszych odkryć archeologicznych w Polsce	<u>Temat spoza PP</u> I. Uczeń dostrzega związku teraźniejszości z przeszłością.	• opisuje na podstawie ilustracji wygląd osady w Biskupinie • wymienia co najmniej trzy informacje o Biskupinie	• wskazuje Biskupin na mapie historycznej • wyjaśnia, czym się zajmowali mieszkańcy Biskupina • opisuje wygląd osady w Biskupinie	• przedstawia okoliczności odkrycia osady w Biskupinie • określa epokę historyczną, w której żyli mieszkańcy Biskupina • umieszcza na osi czasu wiek, w którym powstała osada w Biskupinie	• samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia ludzi w Biskupinie • porównuje życie mieszkańców Biskupina i życie ludzi pierwotnych – wskazuje podobieństwa i różnice	• omawia znaczenie pracy archeologów dla poznania przeszłości	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O PRAPRZODKACH I OSADZIE W BISKUPINIE	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	10. Jak żyli nasi przodkowie – myśliwi i rolnicy. 11. Biskupin – pradawna osada nad jeziorem.	• jw.	• wymienia zwierzęta udomowione przez człowieka • wymienia pierwsze narzędzia używane przez człowieka • opisuje na podstawie ilustracji wygląd osady w Biskupinie • wymienia co najmniej trzy informacje o Biskupinie	• podaje przykłady narzędzi wytwarzanych przez ludzi pierwotnych • wyjaśnia, w jaki sposób odkrycie uprawy zboża zmieniło sposób życia ludzi pierwotnych • wyjaśnia, do czego służyły żarna • wymienia produkty, które stanowiły pożywienie człowieka pierwotnego, wyjaśnia w jaki sposób człowiek je zdobywał • przedstawia	• wyjaśnia łacińskie określenie homo sapiens • wyjaśnia, na czym polegało epokowe wydarzenie, jakim było opanowanie przez człowieka ognia • wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystywał mięso, skórę i kości zabitych zwierząt • przedstawia okoliczności odkrycia osady w Biskupinie • określa epokę historyczną, w której żyli mieszkańcy	• opowiada, jak przebiegała ewolucja człowieka, jak zmieniała się jego postawa i mózg • samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia ludzi w Biskupinie • porównuje życie mieszkańców Biskupina i życie ludzi pierwotnych – wskazuje podobieństwa i różnice	• porównuje życie koczownicze z życiem osiadłym ludzi • wyjaśnia, dlaczego zmiana trybu życia ludzi z koczowniczego na rolniczy miała bardzo duże znaczenie dla rozwoju ludzkości • omawia znaczenie pracy archeologów dla poznania przeszłości	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					zajęcia ludzi pierwotnych • wskazuje Biskupin na mapie historycznej • wie, czym się zajmowali mieszkańcy Biskupina • opisuje wygląd osady w Biskupinie	Biskupina • umieszcza na osi czasu wiek powstania osady w Biskupinie			
12. Legendy i historia, czyli opowieści o początkach państwa polskiego 1. Wśród pradawnych opowieści. 2. Legenda o Lechu, Czechu i Rusie. 3. Legenda o złym księciu Popielu. 4. Legenda o Piaście. 5. Legenda o księciu Kraku i smoku wawelskim.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • średniowieczni kronikarze – Gall Anonim, Wincenty Kadłubek, Jan Długosz • cechy charakterystyczne legendy • kto to jest kronikarz • legendy o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście • postaci legendarne – Lech, książę Popiel, Piast – a postaci historyczne – Mieszko I, Dobrawa • skąd się wzięło gołdo Polski • ród Piastów • plemię Polan 	<u>10. Państwo polskie za Piastów.</u> Uczeń: 1) opowiada legendy o Piaście i Popielu oraz Lechu, Czechu i Rusie, a także rozpoznaje cechy charakterystyczne legendy; 2) wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najstarszych kronikarzy – Galla Anonima, Wincentego Kadłubka i Jana Długosza • wymienia legendy: o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Kraku i smoku wawelskim 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie legendy • opowiada legendy o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Kraku i smoku wawelskim • wskazuje na mapie Gniezno i Kraków 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę pomiędzy opisywanymi w kronikach postaciami legendarnymi a historycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia funkcje legend dla budowania tożsamości narodu polskiego • oddziela fakty historyczne od legend • samodzielnie wypowiada się na temat, czy legendy mogą być dla nas źródłem historycznym 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najstarszych polskich kronikarzy w porządku chronologicznym, • wyjaśnia, kto według legendy dał początek dynastii piastowskiej • podaje przykłady postaci legendarnych i historycznych 	1
13. Mieszkańcy grodu i podgrodzia 1. Jak powstawały grody? 2. Gród ośrodkiem władzy książęcej. 3. Mieszkańcy podgrodzia.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • budowa grodów obronnych na ziemiach polskich • gród ośrodkiem władzy książęcej • życie codzienne mieszkańców grodu i podgrodzia • wojowie i rzemieślnicy 	<u>10. Państwo polskie za Piastów.</u> Uczeń: 2) wskazuje na mapie Gniezno i państwo Mieszka I; 3) opisuje panowanie Mieszka I, umiejscawiając je w czasie i używając pojęć:	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje na podstawie ilustracji wygląd grodu i podgrodzia 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na osi chronologicznej czas, kiedy na ziemiach polskich budowano grody obronne • wyjaśnia pojęcia: gród, podgrodzie, plemię • opisuje, w jaki sposób wybie- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób wybierano miejsce do budowy grodu i jak zabezpieczano go przed wrogami • wyjaśnia, kim byli panowie grodowi i kasztelanowie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady nazw osad średniowiecznych specjalizujących się w określonym rzemiośle • opowiada o życiu codziennym mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje gród jako ośrodek władzy książęcej • wymienia główne grody zbudowane w czasach Mieszka I 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
			plemię, gród, drużyna, książę.		<p>rano miejsce do budowy grodu i jak zabezpieczano go przed wrogami</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia mieszkańców grodu i podgrodzia wskazuje na osi chronologicznej czas, kiedy na ziemiach polskich budowano grody obronne wymienia towary, którymi handlowano na targach odbywających się w podgrodziach 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaką funkcję pełniły podgrodzia 	<p>podgrodzia</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia władcę, który zjednoczył część plemion zamieszkujących ziemie polskie 		
<p>14. W średniowiecznym zamku – siedzibie seniora</p> <ol style="list-style-type: none"> Budowa zamku. W siedzibie seniora i w jej pobliżu. Od giermka do rycerza. Rycerskie życie. Rycerskie losy. 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> zamki średniowieczne na ziemiach polskich i ich mieszkańcy wygląd zamku średniowiecznego – grube mury, brama wjazdowa i most, obronne baszty, wysokie wieże, fosa zamek jako siedziba seniora, czyli władcy lub możnego pana życie codzienne na zamku średniowiecznym w jaki sposób można było zostać rycerzem rycerskie życie – turnieje, pojedynki, 	<p><u>12. Rycerze.</u> Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> charakteryzuje zamek średniowieczny i jego mieszkańców; opisuje charakterystyczne cechy wzoru osobowego średniowiecznego rycerza. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie ilustracji wygląd średniowiecznego zamku opowiada, kto mieszkał w zamku i jak wyglądało życie codzienne mieszkańców zamku podzamcza opisuje na podstawie ilustracji wygląd rycerskiej zbroi 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z jakiego materiału budowano zamki średniowieczne wymienia czynniki, które decydowały o wyborze miejsca, w którym budowano zamek wyjaśnia pojęcia: fosa, podzamcze, senior, trubadur, paź, giermek, porównuje gród i zamek – wskazuje podobieństwa 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcję herbu rycerskiego opisuje przebieg turnieju rycerskiego wymienia zadania giermka wyjaśnia, co oznacza, że zamek był budowlą obronną i wymienia elementy obronne zamku (wieże, mury, baszty, fosę) opisuje przebieg pasowania na rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna Zawiszy Czarnego omawia funkcję herbu rycerskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie historycznej Polski XIV wieku co najmniej trzy zamki średniowieczne 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
		<p>misje dyplomatyczne</p> <ul style="list-style-type: none"> • najślynniejszy polski rycerz – Zawisza Czarny jako wzór osobowy rycerza • pojęcia: senior, rycerz, giermek, turniej rycerski, kodeks honorowy rycerza, herb 			<ul style="list-style-type: none"> • i różnice • wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem • wymienia cechy charakteru, jakimi powinien odznaczać się rycerz • opowiada o Zawiszy Czarnym 				
<p>15. Życie mieszkańców wsi</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. W rytmie pór roku. 2. W chłopskiej chałupie. 3. Powinności wobec możnego pana. 	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • życie codzienne mieszkańców wsi średniowiecznej • powinności chłopów wobec możnego pana i wobec Kościoła • pojęcia: post, danina, dziesięcina • porównanie życia chłopów z życiem rycerza 	<p><u>14. Chłopi.</u> Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opisuje warunki życia na wsi średniowiecznej; 2) porównuje życie chłopów z życiem rycerza. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia narzędzia stosowane w średniowiecznej wsi – cep, radło, żarna • wymienia rośliny uprawiane na wsi – zboże, rośliny strączkowe: bób, fasola, groch • wymienia zwierzęta hodowane na wsi: bydło, kozy, owce, świnie • opisuje na podstawie ilustracji wygląd wsi średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak wyglądało życie codzienne na wsi średniowiecznej • wymienia zajęcia chłopów • wyjaśnia, do kogo należała ziemia uprawiana przez średniowiecznych chłopów • wymienia powinności chłopów wobec możnego pana i wobec Kościoła 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: danina, post, dziesięcina 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie na wsi współcześnie i w średniowieczu – wskazuje podobieństwa i różnice 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegał ścisły związek życia codziennego średniowiecznych chłopów z przyrodą i porami roku • porównuje życie chłopów i rycerza w średniowieczu • wyjaśnia, dlaczego chłopowie mieli najmniej praw spośród wszystkich stanów 	1
<p>POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O LEGENDACH I HISTORII</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ol style="list-style-type: none"> 12. Legendy i historia, czyli opowieści o początkach państwa polskiego. 13. Mieszkańcy grodu i podgrodzia. 14. W średniowiecznym zamku – sie- 	<ul style="list-style-type: none"> • jw. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najstarszych kronikarzy – Galla Anonima, Wincentego Kadłubka i Jana Długosza • wymienia legendy: o Lechu, Cze- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie legendy • opowiada legendy: o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Krakusie i smoku wa- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę pomiędzy opisywanymi w kronikach postaciami legendarnymi a historycznymi • wyjaśnia, 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia funkcje legend dla budowania tożsamości narodu polskiego • potrafi oddzielić fakty historyczne od legend • samodzielnie 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najstarszych polskich kronikarzy w porządku chronologicznym, • wie, kto według legendy, dał początek dynastii piastowskiej • podaje przykłady 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
		<p>dzibie seniora.</p> <p>15. Życie mieszkańców wsi.</p>		<p>chu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Kraku i smoku wawelskim</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie ilustracji: wygląd grodu i podgrodzia, średniowiecznego zamku, rycerskiej zbroi, średniowiecznej wsi opowiada, jak wyglądało życie codzienne mieszkańców grodu i podgrodzia, średniowiecznego zamku, średniowiecznej wsi wymienia narzędzia stosowane w średniowiecznej wsi: cep, radło, żarna wymienia rośliny uprawiane na wsi: zboże, rośliny strączkowe: bób, fasola, groch wymienia zwierzęta hodowane na wsi – bydło, kozy, owce, świnie 	<p>welskim</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Gniezno i Kraków wskazuje na osi chronologicznej czas, kiedy na ziemiach polskich budowano grody, a później średniowieczne zamki wyjaśnia pojęcia: gród, podgrodzie, plemię, fosa, podzamcze, senior, trubadur, paż, giermek, wymienia mieszkańców grodu i podgrodzia porównuje gród i zamek – wskazuje podobieństwa i różnice wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem wymienia cechy, jakimi powinien odznaczać się rycerz opowiada o Zawiszy Czarnym opowiada, jak wyglądało życie codzienne na wsi średniowiecznej 	<p>w jaki sposób wybierano miejsce do budowy grodu i zamku oraz, jak zabezpieczano je przed wrogami</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kim byli panowie grodowi i kasztelanowie omawia funkcję herbu rycerskiego opisuje przebieg turnieju rycerskiego wymienia zadania giermka wyjaśnia, co oznacza, że zamek był budowlą obronną i wymienia elementy obronne zamku (wieże, mury, baszty, fosę) opisuje przebieg pasowania na rycerza wyjaśnia pojęcia: danina, post, dziesięcina 	<p>wypowiada się na temat, czy legendy mogą być dla nas źródłem historycznym</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady nazw osad średniowiecznych specjalizujących się w określonym rzemiośle opowiada o życiu codziennym mieszkańców podgrodzia wymienia władcę, który zjednoczył część plemion zamieszkujących ziemie polskie wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna Zawiszy Czarnego omawia funkcje herbu rycerskiego porównuje życie na wsi współcześnie i w średniowieczu – wskazuje podobieństwa i różnice 	<p>postaci legendarnych i historycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzują gród, jako ośrodek władzy książęcej wskazuje na mapie historycznej Polski XIV wieku co najmniej trzy zamki średniowieczne rozumie, na czym polegał ścisły związek życia codziennego średniowiecznych chłopów z przyrodą i porami roku wyjaśnia, dlaczego chłopci mieli najmniej praw spośród wszystkich stanów 	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<ul style="list-style-type: none"> dniowiecznej wymienia zajęcia chłopów wyjaśnia, do kogo należała ziemia uprawiana przez średniowiecznych chłopów wymienia powinności chłopów wobec pana i wobec Kościoła 				
16. W służbie Bogu i ludziom 1. Księża i zakonnicy. 2. Święty Franciszek – przyjaciel ludzi i zwierząt. 3. Życie codzienne w średniowiecznym klasztorze. 4. W pracowni średniowiecznego kronikarza.	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> główne zakony średniowiecza – benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie zakon jako wspólnota ludzi, którzy poświęcili się służbie Bogu święty Franciszek – założyciel zakonu franciszkanów życie codzienne w średniowiecznym klasztorze działalność średniowiecznych zakonów – pomoc ludziom, zakładanie szkół, pisanie i przepisywanie ksiąg pojęcia: zakon, reguła, ubóstwo, benedyktyńska praca, inicjał, pergamin 	<u>11. Mnisi.</u> Uczeń: 1) opisuje klasztor średniowieczny i tryb życia mnichów, używając pojęć: zakon, reguła, ubóstwo; 2) charakteryzuje postać świętego Franciszka z Asyżu.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne zakony średniowiecza (benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie) opisuje na podstawie ilustracji wygląd średniowiecznego klasztoru 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał, miniatura opowiada o kopiowaniu i pisaniu ksiąg w średniowieczu wyjaśnia, dlaczego średniowieczne księgi były bardzo drogie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje postać św. Franciszka opowiada o głoszonej przez niego nauce omawia życie codzienne średniowiecznych zakonników wyjaśnia, dlaczego duchowni często byli doradcami, sekretarzami i wysłannikami dyplomatycznymi na dworach monarchów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę jasełek i przedstawić pasyjnych – opowiada, że wprowadzili je w Kościele katolickim franciszkanie samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia codziennego w zakonach średniowiecznych stosuje pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie fragmentu tekstu źródłowego wymienia zasady postępowania franciszkanów wyjaśnia określenie „benedyktyńska praca” 	1
17. Średniowieczne kościoły i katedry 1. Budowle o grubych mu-	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> średniowieczne kościoły – styl romański i styl gotycki wygląd kolegiaty w Tumie i katedry w Gdańsku 	<u>Temat spoza PP. II. Analiza i interpretacja historyczna.</u> Uczeń odpowiada na proste pytania	<ul style="list-style-type: none"> odróżnia na ilustracjach style architektury średniowiecznej – styl romański 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji omawia wygląd katedry romańskiej i katedry go- 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia co najmniej trzy różnice pomiędzy architekturą romańską a gotycką 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na ilustracji: sklepienie krzyżowe, witraż, rozetę, portal wyjaśnia poję- 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie tekstu źródłowego omawia udział szlachty i ludu w budowaniu sre- 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
<p>rach i małych oknach.</p> <p>2. Strzeliste katedry.</p> <p>3. Miejsca święte i pielgrzymki.</p> <p>4. Co kryją podziemia średniowiecznych kościołów?</p>		<ul style="list-style-type: none"> średniowieczne kościoły jako miejsce pochówku władców, świętych i ludzi zasłużonych dla ojczyzny średniowieczne pielgrzymki do miejsc świętych relikwie świętych pojęcia: kościół, katedra, styl romański, styl gotycki, witraż, fundator, pielgrzymka, relikwie, krypta 	<p>postawione do tekstu źródłowego, planu, mapy, ilustracji; pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcjonuje je i porządkuje; stawia pytania dotyczące przyczyn i skutków analizowanych wydarzeń historycznych i współczesnych.</p> <p>8. Historia jako dzieje.</p> <p>Uczeń:</p> <p>3) podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.</p>	i gotycki	tyckiej	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego ludzie w średniowieczu odbywali pielgrzymki do miejsc świętych 	<p>cia: fundator, krypta, relikwie</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z czego wynikała pobożność ludzi średniowiecza opisuje, co znajduje się w krypcie św. Leonarda w podziemiach katedry wawelskiej 	dniowiecznych kościołów	
<p>18. W średniowiecznym mieście</p> <p>1. Od osady do miasta.</p> <p>2. Wśród ulic średniowiecznego miasta.</p> <p>3. Kto posiadał miasto, a kto nim zarządzał?</p> <p>4. Kupcy i rzemieślnicy.</p> <p>5. Od zamożnego kupca do wędrownego grajaka.</p> <p>6. Życie w średniowiecznym mieście.</p>	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój miast na ziemiach polskich cechy charakterystyczne miast średniowiecznych życie codzienne w średniowiecznym mieście patrycjat, pospólstwo, plebs, kupcy i rzemieślnicy – podział społeczny w średniowiecznym mieście rada miejska jako organ samorządu miejskiego pojęcia: mury miejskie, rynek, barbakan, ratusz, kupcy, rzemieślnicy, warsztat, cech, plebs, ra- 	<p>13. Mieszczanie.</p> <p>Uczeń:</p> <p>1) opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie;</p> <p>2) porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji omawia wygląd średniowiecznego miasta podaje przykłady budynków miejskich (kamienice, ratusz, kościół parafialny) 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, do czego służył pręgierz opowiada, jak wyglądało życie codzienne w średniowiecznym mieście wyjaśnia pochodzenie miast z dawnych podgrodzi wymienia zajęcia rzemieślników mieszkających w mieście średniowiecznym wyjaśnia, kto był właścicielem średniowiecz- 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zróżnicowanie mieszkańców średniowiecznego miasta wyjaśnia pojęcia: cech, burmistrz, rajca, rada miejska, pospólstwo, plebs, patrycjat wyjaśnia, kto nadawał miastom prawa miejskie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pochodzenie miast z dawnych podgrodzi omawia zajęcia rzemieślników mieszkających w mieście średniowiecznym podaje przykłady nazw ulic, które wywodzą się od mieszkających tam rzemieślników 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje wygląd miast współczesnych do miast średniowiecznych – wskazuje podobieństwa i różnice 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
		da miejska, burmistrz			nych miast				
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O ŚREDNIOWIECZNYCH KLASZTORACH, KOŚCIOŁACH I MIASTACH	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	16. W służbie Bogu i ludziom. 17. Średniowieczne kościoły i katedry. 18. W średniowiecznym mieście.	<ul style="list-style-type: none"> • jw. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne zakony średniowiecza (benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie) • na podstawie ilustracji omawia wygląd średniowiecznego klasztoru • odróżnia na ilustracjach style architektury średniowiecznej – romański i gotycki • na podstawie ilustracji omawia wygląd średniowiecznego miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał, miniatura • opowiada o kopiowaniu i pisaniu ksiąg w średniowieczu • wyjaśnia, dlaczego średniowieczne księgi były bardzo drogie • na podstawie ilustracji omawia wygląd budowli romańskiej i gotyckiej • wyjaśnia, do czego służył pręgierz • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w średniowiecznym mieście • wyjaśnia pochodzenie miast z dawnych podgrodzi • wymienia zajęcia rzemieślników mieszkających w średniowiecznym mieście • wyjaśnia, kto 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje postać św. Franciszka • opowiada o głoszonej przez niego nauce • omawia życie codzienne średniowiecznych zakonników • wyjaśnia, dlaczego duchowni często byli doradcami, sekretarzami i wysłannikami dyplomatycznymi na dworach monarchów • wymienia co najmniej trzy różnice między architekturą romańską a gotycką • wyjaśnia, dlaczego ludzie w średniowieczu odbywali pielgrzymki do miejsc świętych • omawia zróżnicowanie społeczne mieszkańców średniowiecznego miasta • wyjaśnia pojęcia: cech, burmistrz, rajca, rada miejska • wyjaśnia, kto 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia genezę jasełek i przedstawić pasyjnych, wie, że wprowadzili je w Kościele katolickim • samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia codziennego w zakonach średniowiecznych • stosuje pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał • wskazuje na ilustracji: sklepienie krzyżowe, witraż, rozetę • wyjaśnia pojęcia: fundator, krypta, relikwie • wyjaśnia, z czego wynikała pobożność ludzi średniowiecza • opowiada, co znajduje się w krypcie św. Leonarda w podziemiach katedry wawelskiej • omawia zaję- 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie fragmentu tekstu źródłowego wymienia zasady postępowania franciszkanów • wyjaśnia określenie „benedyktyńska praca” • na podstawie tekstu źródłowego omawia udział szlachty i ludu w budowaniu średniowiecznych kościołów • porównuje wygląd miast współczesnych do miast średniowiecznych – wskazuje podobieństwa i różnice 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					był właścicielem średniowiecznych miast	nadawał miastom prawa miejskie	cia rzemieślników mieszkających w średniowiecznym mieście <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady nazw ulic, które wywodzą się od mieszkających tam rzemieślników 		
19. W pracowni mistrza Stwosza 1. Z Norymbergi do Krakowa. 2. W warsztacie rzeźbiarza. 3. Niezwykły ołtarz kościoła Mariackiego.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • Wit Stwosz – średniowieczny artysta • ołtarz w kościele Mariackim jako średniowieczne dzieło sztuki • pojęcia: rzemieślnik, pracownia, detal, ołtarz 	<u>III. Tworzenie narracji historycznej.</u> Uczeń tworzy krótką wypowiedź o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami. <u>3. Mieszczanie.</u> Uczeń: 1) opisuje miasto średniowieczne, używając pojęć: kupiec, rzemieślnik, cech, burmistrz, samorząd miejski, rynek, mury miejskie; 2) porównuje warunki życia w mieście średniowiecznym i współczesnym.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim był Wit Stwosz • na podstawie ilustracji opisuje wygląd ołtarza Wita Stwosza 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak powstawał ołtarz mariacki 	<ul style="list-style-type: none"> • umieszcza na linii chronologicznej wiek XV i daty panowania Kazimierza Jagiellończyka • wyjaśnia pojęcia: detal, pracownia, rzemieślnik, artysta 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak powstawał ołtarz Wita Stwosza • wyjaśnia, kto był jego fundatorem • opisuje własnymi słowami fragment książki: Historia żółtej ciżemki przedstawiony w podręczniku 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie informacje o życiu mieszkańców średniowiecznego Krakowa można odnaleźć w ołtarzu Wita Stwosza 	1
20. Dzieło mistrza Długosza 1. Zamiłowanie do wiedzy. 2. W służbie królowi. 3. Jan Długosz – wychowawca synów królewskich.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • Jan Długosz – historyk, dyplomata i wychowawca synów królewskich • Jan Długosz jako dziejopis – autor kroniki opisującej dzieje Polski 	<u>Temat spoza PP.</u> <u>III. Tworzenie narracji historycznej.</u> Uczeń tworzy krótką wypowiedź o postaci i wydarzeniu historycznym, posługując się poznanymi pojęciami.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim był Jan Długosz i czym się zajmował 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej dwóch synów Kazimierza Jagiellończyka, późniejszych królów Polski • wyjaśnia pojęcia: historyk, kronikarz dzie- 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje sposób wychowania na dworze królewskim • wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna Jana Długosza 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz uznawany jest za pierwszego polskiego historyka 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy pozapodręcznikowej wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz podjął się spisania dziejów polskich 	1

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
4. Pierwszy polski historyk.					jopis, dyplomata, wychowawca • umieszcza na osi czasu wiek, w którym żył Jan Długosz				
21. Mikołaj Kopernik – ten, który poruszył Ziemię 1. Uczony ksiądz Kopernik. 2. Zarządca dóbr kościelnych i obrońca zamków. 3. Kopernik i jego wielkie odkrycie.	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	• Mikołaj Kopernik – ksiądz, lekarz, prawnik, ekonomista i astronom • dzieło Mikołaja Kopernika O obrotach sfer niebieskich • Kopernik – absolwent Akademii Krakowskiej • pojęcia: uczony, astronom, astronomia, odkrycie naukowe, „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”	16. Mikołaj Kopernik i jego odkrycie. Uczeń: 1) opowiada o życiu Mikołaja Kopernika, używając pojęć: uczony, astronom, odkrycie naukowe; 2) opisuje i umieszcza w czasie odkrycie Mikołaja Kopernika, wyjaśniając, co znaczy powiedzenie „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”.	• wyjaśnia, kim był Mikołaj Kopernik i jakimi dziedzinami nauki się zajmował	• wymienia dziedziny nauki, którymi zajmował się Mikołaj Kopernik • wymienia miasta, szkoły i uniwersytety, w których uczył się i studiował Mikołaj Kopernik • wyjaśnia pojęcia: uczony, astronom, astronomia, Układ Słoneczny, odkrycie naukowe	• wyjaśnia powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”	• opisuje znaczenie Akademii Krakowskiej dla rozwoju polskiej nauki • wyjaśnia i podkreśla znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika dla rozwoju nauki	• odróżnia pojęcia: astrolog i astronom	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O ŚREDNIOWIECZNYCH KRONIKARZACH, ARTYSTACH I UCZONYCH	• podręcznik • zeszyt ćwiczeń	19. W pracowni mistrza Stwosza. 20. Dzieło mistrza Długosza. 21. Mikołaj Kopernik – ten, który poruszył Ziemię.	• jw.	• wyjaśnia, kim był Wit Stwosz • na podstawie ilustracji opisuje wygląd ołtarza Wita Stwosza • wyjaśnia, kim był Jan Długosz i czym się zajmował • wyjaśnia, kim był Mikołaj Kopernik i jakimi dziedzinami nauki się zajmował	• opowiada, jak powstawał ołtarz mariacki • wymienia co najmniej dwóch synów Kazimierza Jagiellończyka, późniejszych królów Polski • wyjaśnia pojęcia: historyk, kronikarz, dziejopis, dyplomata, wychowawca, uczony, astronom, astronomia, Układ	• umieszcza na linii chronologicznej lata panowania Kazimierza Jagiellończyka • wyjaśnia pojęcia: detal, pracownia, rzemieślnik, artysta • opisuje sposób wychowania na dworze królewskim • wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna	• opowiada, jak powstawał ołtarz Wita Stwosza • wyjaśnia, kto był jego fundatorem • wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz uznawany jest za pierwszego polskiego historyka • opisuje znaczenie Akademii Krakowskiej dla rozwoju	• wyjaśnia, jakie informacje o życiu mieszkańców średniowiecznego Krakowa można odnaleźć w ołtarzu Wita Stwosza • na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy pozapodręcznikowej wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz podjął się spisania dziejów polskich • odróżnia pojęcia: astrolog i astronom	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<p>Stoneczny, odkrycie naukowe</p> <ul style="list-style-type: none"> umieszcza na osi czasu wiek, w którym żył Jan Długosz wymienia miasta, szkoły i uniwersytety, w których uczył się i studiował Mikołaj Kopernik 	<p>Jana Długosza</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię” 	<p>polskiej nauki</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia i podkreśla znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika dla rozwoju nauki 		
<p>22. W szlacheckim dworze i w pałacu magnackim</p> <ol style="list-style-type: none"> Od rycerza do szlachcica. W szlacheckim dworze. W folwarku szlacheckim. Od szlachcica do magnata. W siedzibie magnata. W chłopskiej zagrodzie. 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> szlachta polska i jej przywileje życie codzienne w szlacheckim dworze folwark szlachecki i obowiązki pracujących tam chłopów zróznicowanie stanu szlacheckiego – znaczenie magnaterii pałac Krzyżtopór jako przykład siedziby magnackiej pojęcia: przywileje, dwór szlachecki, pospolite ruszenie, czeładź, magnat, możnowładca, chłopska zagroda, pańszczyzna 	<p><u>19. Polski szlachcic.</u></p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> charakteryzuje obowiązki szlachcica wobec państwa, używając pojęć: sejm, sejmik, pospolite ruszenie; opisuje działalność gospodarczą polskiej szlachty, używając pojęć: folwark, pańszczyzna. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji porównuje strój szlachecki i magnacki na podstawie ilustracji porównuje wygląd dworu szlacheckiego i pałacu magnackiego 	<ul style="list-style-type: none"> zaznacza na osi chronologicznej wieki: XVI i XVII wyjaśnia pojęcia: przywileje, pospolite ruszenie, szlachta, czeładź, magnateria wyjaśnia, jakie obowiązki i przywileje miała szlachta wymienia, kto pracował w gospodarstwach należących do szlachty 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym szlachta wyróżniała się spośród innych stanów wyjaśnia, czym różniła się magnateria od szlachty opowiada, jak wyglądało życie codzienne w folwarku szlacheckim 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje wypowiedź ustną na temat różnorodności stanu szlacheckiego omawia znacznie magnaterii w życiu politycznym i kulturalnym Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z jakiej grupy społeczeństwa średnio-wiecznego wyłoniła się szlachta zbiera z różnych źródeł informacje na temat polskiej magnaterii – wymienia najbardziej znane rody magnackie w Rzeczypospolitej XVII wieku 	1
<p>23. W Łazienkach Królewskich</p> <ol style="list-style-type: none"> W kręgu nauki i sztuki. W komnatach i apartamentach królewskich. Szkoła dla patriotów. Pierwsze ministerstwo oświaty. 	<ul style="list-style-type: none"> podręcznik zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> Stanisław August Poniatowski – mecenas nauki i sztuki założenie Szkoły Rycerskiej utworzenie Komisji Edukacji Narodowej Warszawa XVIII wieku w obrazach Bernarda Bellotta, zwanego Canalettem 	<p><u>22. Upadek I Rzeczypospolitej.</u></p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> podaje przykłady naprawy państwa polskiego za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji omawia wygląd Łazienek Królewskich wymienia postaci Ignacego Krasickiego, Bernarda Bellotta, Grzegorza Piramowicza 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego dla rozwoju kultury i nauki polskiej wyjaśnia, czym były obiady czwartkowe i kto był na nie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie założenia Szkoły Rycerskiej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce wyjaśnia znaczenie powołania Komisji Edukacji Narodowej dla roz- 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada o rozwoju kultury polskiej w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie obrazów Bernarda Bellotta (Canaletta) opisuje życie codzienne w Warszawie XVIII wieku 	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
5. Miasto z obrazów.		<ul style="list-style-type: none"> • obiady czwartkowe i ich uczestnicy • przebudowa Zamku Królewskiego i budowa Łazienek Królewskich – pałac Na Wodzie, teatr Na Wyspie 			<ul style="list-style-type: none"> • zapraszany • wyjaśnia, kim byli Ignacy Krasicki, Grzegorz Piramowicz, Bernardo Bellotto, zwany Canalettem • umieszcza na osi czasu wiek XVIII i jego drugą połowę – czas panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • woju szkolnictwa w Polsce • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w osiemnasto-wiecznej Warszawie • wymienia postaci Ignacego Krasickiego, Grzegorza Piramowicza, Bernarda Bellotta oraz opisuje ich dokonania 			
24. Kolej w XIX wiek 1. Od lampy naftowej do żarówki. 2. Para, węgiel i żelazo 3. Parowóz Stephensona. 4. Zmieniają się miasta. 5. Powstają fabryki. 6. Zmienia się życie ludzi.	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt ćwiczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • XIX wiek – wiekiem wynalazków: maszyna parowa, pierwsza lokomotywa Rakieta, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf • od lampy gazowej do żarówki • wiek pary, węgla i żelaza • wynalezienie parowozu • życie codzienne w XIX-wiecznym mieście • powstanie fabryk – rozwój przemysłowienia • zmiany w życiu codziennym społeczeństwa – nowe sposoby spędzania wolnego czasu 	25. Miasto przemysłowe. Uczeń: 1) opowiada o rozwoju uprzemysłowienia w XIX wieku, używając pojęć: maszyna parowa, kolej żelazna, statek parowy, silnik elektryczny, telegraf, fabryka.	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji opisuje wygląd i życie codzienne w dziewiętnastowiecznym mieście • wymienia wynalazki XIX wieku, jakich używamy do dzisiaj (np. żarówka, rower, aparat fotograficzny) 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady udogodnień miejskich wprowadzonych w XIX wieku • wymienia wynalazki i osiągnięcia techniki XIX wieku • opowiada, kim byli Ignacy Łukasiewicz, William Murdock, Tomasz Edison • omawia, jak zmieniło się życie codzienne ludzi w XIX i na początku XX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie ludzi w XIX wieku i we wcześniejszych epokach • omawia znaczenie wynalazienia parowozu 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia genezę powstania fabryk i nowej klasy społecznej – robotników • opisuje zmiany w sposobach podróżowania w XIX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia wpływ wynalazków na poprawę jakości życia ludzi w XIX wieku 	1
POWTÓRZENIE MATERIAŁU	<ul style="list-style-type: none"> • podręcznik • zeszyt 	22. W szlacheckim dworze i w pałacu	jw.	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji po- 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: przywileje, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym szlachta wy- 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada o różnorodność 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, z jakiej grupy społecznej- 	2

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
I SPRAWDZIAN WIADOMOŚCI – O SZLACHECKIM DWORZE, KRÓLEWSKIM PAŁACU I WIELKICH WYNALAZKACH	ćwiczeń	magnackim. 23. W Łazienkach Królewskich. 24. Koleją w XIX wiek.		równuje strój szlachecki i magnacki • na podstawie ilustracji porównuje wygląd dworu szlacheckiego i pałacu magnackiego • na podstawie ilustracji omawia wygląd Łazienek Królewskich • wymienia postacie Ignacego Krasickiego, Bernarda Bellotta i Grzegorza Piramowicza, jako wybitnych osobistości czasów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego • wymienia wynalazki XIX wieku, których używamy do dzisiaj • na podstawie ilustracji omawia zmiany, jakie dokonały się w XIX wieku w życiu mieszkańców miast	pospolite ruszenie, szlachta, czeladź, magnateria • opisuje, jakie obowiązki i przywileje miała szlachta • wymienia, kto pracował w gospodarstwach należących do szlachty • wymienia zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego dla rozwoju kultury i nauki polskiej • wyjaśnia, czym były obiady czwartkowe i kto był na nie zapraszany • wyjaśnia, kim byli Ignacy Krasicki, Grzegorz Piramowicz, Bernardo Bellotto, zwany Canalettem • umieszcza na osi czasu wiek XVIII i jego drugą połowę – czas panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego • podaje przykłady udogodnień miejskich	różniła się spośród innych stanów • wyjaśnia, czym różniła się magnateria od szlachty • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w folwarku szlacheckim • wyjaśnia znaczenie założenia Szkoły Rycerskiej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce • wyjaśnia znaczenie powołania Komisji Edukacji Narodowej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w osiemnastowiecznej Warszawie • wymienia postacie Ignacego Krasickiego, Grzegorza Piramowicza, Bernarda Bellotto oraz opisuje ich dokonania • porównuje życie ludzi w XIX wieku i we	ci stanu szlacheckiego • omawia znacznie magnaterii w życiu politycznym i kulturalnym Rzeczypospolitej • opowiada o rozwoju kultury polskiej w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego • omawia genezę powstania fabryk i nowej klasy społecznej – robotników • opisuje zmiany w sposobach podróżowania w XIX wieku	stwa średnio-wiecznego wyłoniła się szlachta • na podstawie obrazów Bernarda Bellotta, zwanego Canalettem, opisuje życie codzienne w Warszawie w XVIII wieku • omawia wpływ wynalazków na poprawę jakości życia ludzi w XIX wieku	

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Środki dydaktyczne	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:	Liczba godzin
					<p>wprowadzonych w XIX wieku</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia wynalazki i osiągnięcia techniki XIX wieku opowiada, kim byli Ignacy Łukasiewicz, William Murdock, Tomasz Edison omawia zmiany w życiu codziennym ludzi na przełomie XIX i XX wieku 	<p>wcześniej-szych epokach</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie wynalezienia parowozu 			